

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา คือ การสร้างคน การสร้างคนคือ การสร้างสังคม การสร้างสังคมคือ การสร้างชาติ ดังนั้น การศึกษา คือ การสร้างชาติ ถ้าคนในชาติเป็นคนที่มีคุณภาพสังคมก็จะมีคุณภาพ ถ้าเราต้องการให้สังคมและชาติบ้านเมืองดีงาม ดำรงความสงบและสันติสุข เราจำเป็นต้องสร้างคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ เครื่องมือสำคัญที่จะสร้างคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ คือ "การศึกษา" การจะพัฒนาการจัดการศึกษาให้ก้าวหน้าและเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น การดำเนินการจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวางแผนที่ดี ซึ่ง เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่ (2528 : 5) กล่าวว่า "การวางแผนเป็นกระบวนการที่ช่วยตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะดำเนินการ และวิธีดำเนินการในอนาคตเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ภายใต้เงื่อนไขระยะเวลาและทรัพยากร" มรรควิธีที่สำคัญประการหนึ่งในการวางแผนก็คือ การให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหา ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นหลักการในการวางแผนที่ถูกต้อง

จากแนวคิดของยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทุกสาขาของประเทศ มักจะเริ่มจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะการวางแผนพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา มักจะเน้นที่การวางแผนการศึกษาระดับชาติ บ่อยครั้งที่พบว่า การวางแผนการศึกษาระดับชาติไม่ประสบผลสำเร็จและจะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทแห่งชาติในปัจจุบันใช้ระบบแผนพัฒนาจังหวัดเป็นจุดเชื่อมระหว่างหน่วยงานส่วนกลางกับระดับท้องถิ่นในชนบท

ความพยายามในการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัดระยะ 5 ปี ได้เริ่มขึ้นในระยะของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) แต่การประสานแผนระดับจังหวัดให้เข้ากับแผนระดับชาตินั้นไม่ประสบผลสำเร็จ ในระยะต่อมาจึงไม่ปรากฏมี

การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี ของจังหวัด ยกเว้นในบางจังหวัดเท่านั้น

สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาประจำปีเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2513-2514 และ
ได้มีการปรับแผนรายปีให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับจริง ซึ่งต่อมาได้เรียกแผนนี้ว่า
"แผนปฏิบัติการประจำปี" ลักษณะของการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในจังหวัดในระยะต่อมา
ส่วนใหญ่ได้แก่ แผนพัฒนาประจำปี ซึ่งเป็นแผนเพื่อของงบประมาณประจำปี และแผนปฏิบัติการ
ประจำปี ซึ่งเป็นการปรับแผนประจำปีเมื่อได้รับงบประมาณมาแล้ว หรือเท่ากับเป็นแผนเพื่อ
การใช้เงิน โดยสรุปแล้วกล่าวได้ว่าในระดับจังหวัดยังไม่มีกรวางแผนการศึกษาที่เป็นแผน
พัฒนาการศึกษาของจังหวัดเป็นส่วนรวม

ในช่วงเวลาที่รัฐบาลได้มีนโยบายการพัฒนาชนบทแนวใหม่ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาของ
4 กระทรวงหลัก สำหรับในส่วนของการศึกษา ได้มีการแต่งตั้งอนุกรรมการฝ่ายการศึกษา
(ในคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด) ให้ทำหน้าที่วางแผนการศึกษาของจังหวัด การวางแผน
การศึกษาของจังหวัดของคณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษานี้ ครอบคลุมเฉพาะการศึกษาที่
เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทเท่านั้น มิได้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาของจังหวัดโดยส่วน
รวมทั้งหมด

เมื่อพิจารณาสภาพและการดำเนินงานการวางแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศพบว่า
การวางแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศ เน้นเฉพาะการวางแผนพัฒนาการศึกษาในระดับชาติ
มาเป็นเวลานานแล้ว ส่วนการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัดส่วนรวม ยังมีได้ดำเนิน
การอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงมีผลให้การวางแผนการศึกษาของชาติโดยส่วนรวม ยังไม่ประสบ
ผลเท่าที่ควร เพราะขาดการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด ทั้งนี้เนื่องจากว่าการ
วางแผนพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัดมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการวางแผนระดับชาติ
เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่ (2528 : 50) กล่าวว่า "การวางแผนระดับชาติให้แนวนโยบาย
ทิศทางในการพัฒนาการศึกษาเป็นส่วนรวม และจัดสรรเงินเพื่อการศึกษาเป็นส่วนรวมเท่านั้น
ส่วนการวางแผนการศึกษาระดับจังหวัด จะช่วยในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเสมอภาค ช่วย
พัฒนาการศึกษาระดับจังหวัดได้ชัดเจน สามารถแก้ปัญหาและสนองความต้องการของประชาชน
ได้อย่างแท้จริง"

เมื่อพิจารณาในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดประจำปี หรือการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีแล้วจะยิ่งเห็นว่า การวางแผนในระดับจังหวัดมีความสำคัญมากเพราะ การดำเนินการในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน สถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษาทุกสังกัดของกระทรวง-ศึกษาธิการที่ให้บริการนั้น จัดตั้งอยู่ในพื้นที่ของจังหวัด และเป็นบริการการศึกษาที่ให้แก่ชุมชนของจังหวัดอย่างกว้างขวาง

จึงสรุปได้ว่า กลไกในระดับจังหวัดเป็นจุดสำคัญในเรื่องการวางแผนและการพัฒนา กล่าวคือ การวางแผนการศึกษาระดับจังหวัด เป็นมรรควิธีที่สำคัญประการหนึ่งในการช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ภูมิภาค เป็นการให้ผู้ใกล้ชิดกับปัญหาของท้องถิ่นได้กำหนดแนวทางแก้ปัญหา และสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางในการวางแผนและการพัฒนาที่ถูกต้อง

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่า การวางแผนการศึกษาจังหวัดมีความสำคัญและจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนกว่าการวางแผนระดับชาติ จึงสมควรที่จะต้องรีบเร่งพัฒนาการวางแผนการศึกษาของจังหวัดให้มีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผน และได้ตั้งหน่วยงานเพื่อการวางแผนขึ้นโดยเฉพาะในปี 2509 จากการศึกษาเบื้องต้น และจากการติดตามประเมินผลของทางราชการ จากการสัมมนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการศึกษาในโอกาสต่าง ๆ ผลสรุปชี้ให้เห็นว่าระยะเวลาที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหาร และการวางแผนในรูปแบบการรวมอำนาจไว้ในส่วนกลาง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงระบบการวางแผนการศึกษาระดับจังหวัด (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2528 : 1) ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรีร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการวางแผนการศึกษาระดับจังหวัด ระหว่างปี พ.ศ. 2525 - 2527 ผลการวิจัยพบว่า ควรปรับปรุงโครงสร้างระบบการวางแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวง-ศึกษาธิการ ให้มีเอกภาพ โดยเสนอให้มีหน่วยงานกลางระดับจังหวัดทำหน้าที่ประสานงาน

การจัดการศึกษา และควรให้สำนักงานศึกษาธิการเขตทำหน้าที่เป็นแหล่งวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 90) เมื่อได้รูปแบบโครงสร้างการวางแผนระดับจังหวัดแล้วกระทรวงศึกษาธิการได้จัดสัมมนาผู้บริหารการศึกษาระดับสูง เพื่อพัฒนารูปแบบการวางแผนการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้ทดลองการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด ในจังหวัดกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ จำนวน 5 จังหวัด คือ จังหวัด พิษณุโลก ระยอง นครศรีธรรมราช ลำปาง และบุรีรัมย์ และกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการวิจัย ผลการทดลองในระยะต่อมาพอสรุปได้ว่า ในด้านองค์การการวางแผนการศึกษาระดับจังหวัด ได้เสนอให้ดำเนินการในรูปคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการกำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด เรียกว่า คณะอนุกรรมการการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมจังหวัด และคณะทำงานวางแผนการศึกษาจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ อัดสำเนา 2528 : 44)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการวางแผนการศึกษาระดับจังหวัด กล่าวคือ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2528 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมระดับจังหวัด เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2528 และสั่งการให้จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ แต่งตั้งคณะทำงานวางแผนการศึกษาระดับจังหวัด และได้กำหนดให้จังหวัดต่าง ๆ ดำเนินการวางแผนการศึกษาตามโครงสร้างการวางแผนการศึกษาแนวใหม่ในโอกาสต่อมา

จากการที่กระทรวงศึกษาธิการ เริ่มกระจายอำนาจการบริหารด้านการวางแผนการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาคตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา และจังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดในโครงการทดลองการวางแผนแนวใหม่จังหวัดหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษาระดับจังหวัด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการวางแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัดบุรีรัมย์ว่ามีสภาพและปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด จะได้นำผลจากการวิจัยนี้ไปพิจารณาประกอบการดำเนินการในการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด ให้บังเกิดผลสมบูรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

และประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการวางแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ของจังหวัดบุรีรัมย์ ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. กระบวนการวางแผน
  - 1.1 ชั้นเตรียมการวางแผน
  - 1.2 ชั้นวางแผน
  - 1.3 ชั้นปฏิบัติตามแผน
  - 1.4 ชั้นติดตามและประเมินผล
2. การประสานงานการวางแผน
3. การประสานแผน

คำนิยามศัพท์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับคำบางคำที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยขอให้คำนิยามคำที่ใช้ไว้ดังนี้

"การวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด" หมายถึง การวางแผนพัฒนาการศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และ ศิลปวัฒนธรรมจังหวัด และคณะทำงานวางแผนการศึกษาจังหวัด

"การประสานงานการวางแผน" หมายถึง การใช้ทรัพยากรร่วมกัน และความ
ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติ จัดระเบียบการวางแผนให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกัน ทั้ง
ภายในหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานนอกกระทรวงศึกษาธิการ

"การประสานแผน" หมายถึง การวางแผนที่มีการเชื่อมโยงประสานกันระหว่าง
ระดับการประสานในเนื้อหา และการประสานในระดับพื้นที่

"คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมจังหวัด" หมายถึง
องค์คณะบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ 639/2528 เรื่อง
การแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน
2528 ประกอบด้วย

1. ผู้ว่าราชการจังหวัด	ประธานอนุกรรมการ
2. ศึกษาธิการจังหวัด	รองประธานอนุกรรมการ
3. อธิการวิทยาลัยครู (เฉพาะในจังหวัดที่มี วิทยาลัยครู)	อนุกรรมการ
4. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด	อนุกรรมการ
5. ผู้อำนวยการวิทยาลัยพลศึกษา (เฉพาะจังหวัด ที่มีวิทยาลัยพลศึกษา)	อนุกรรมการ
6. หัวหน้าหน่วยงานที่กรมศิลปากรมอบหมาย (เฉพาะในจังหวัดที่มีวิทยาลัยนาฏศิลป์และ หน่วยศิลปากร)	อนุกรรมการ
7. ประธานคณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัด	อนุกรรมการ
8. หัวหน้าสถานศึกษาที่กรมอาชีวศึกษามอบหมาย	อนุกรรมการ
9. ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด	อนุกรรมการ
10. ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด	อนุกรรมการ

11. ผู้อำนวยการวิทยาเขต วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา (เฉพาะในจังหวัดที่มีวิทยาเขต)	อนุกรรมการ
12. ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกิน 3 คน	อนุกรรมการ
13. ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด	อนุกรรมการและ เลขานุการ
14. นักวิชาการศึกษาจังหวัด	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

"คณะทำงานวางแผนการศึกษาจังหวัด" หมายถึง คณะบุคคลที่ผู้ว่าราชการจังหวัด
แต่งตั้ง จำนวน 15 คน มีหน้าที่ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาศาสนา และศิลป-
วัฒนธรรมจังหวัด ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดฝ่ายวิชาการ ทำหน้าที่เป็นประธานคณะทำงาน
การวางแผน
2. เจ้าหน้าที่วางแผนของหน่วยงานสถานศึกษา สังกัดกรมต่าง ๆ ของกระทรวง-
ศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด เป็นคณะทำงานวางแผน
3. นักวิชาการศึกษาประจำสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ทำหน้าที่คณะทำงาน และ
เลขานุการ

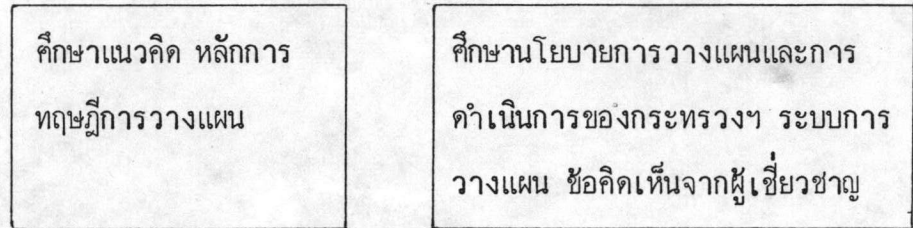
ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการวางแผนพัฒนาการ
ศึกษาระดับจังหวัด
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง
การวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด

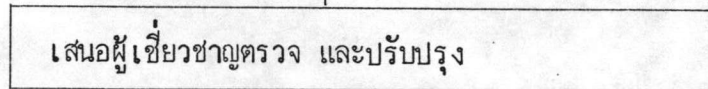
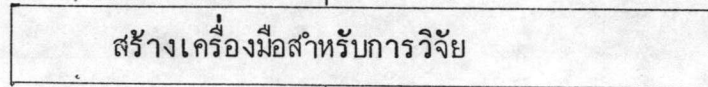
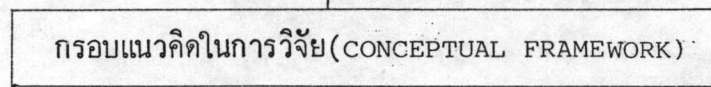

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

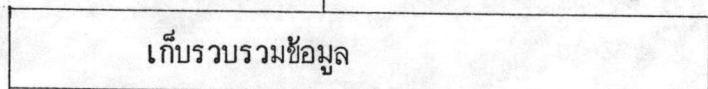
ขั้นที่ 1

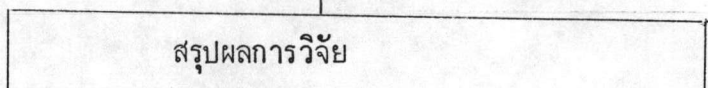
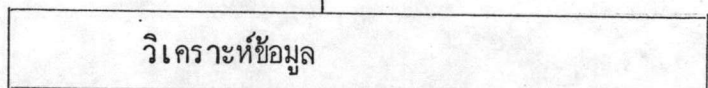
ขั้นที่ 2

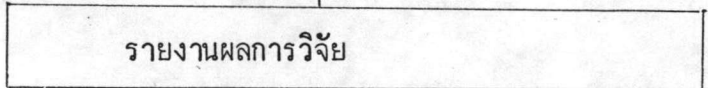
ขั้นที่ 3

ขั้นที่ 4

ขั้นที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ทำการวิจัยมี 2 กลุ่ม คือ

1.1 คณะอนุกรรมการการศึกษา ศาสนา และ ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์
จำนวน 15 คน

1.2 คณะทำงานวางแผนการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 15 คน

รวมประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 2 กลุ่ม จำนวน 30 คน ใช้
ประชากรทั้งหมดไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)
แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการวางแผนพัฒนา
การศึกษา ศาสนา และ ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

2.2 แนวการวิเคราะห์เอกสาร ใช้วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการ
วางแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ประชากรทั้งหมด และ เก็บ
รวบรวมข้อมูลจากเอกสารด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency)
ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.2 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

4.3 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้เสนอเป็นตารางประกอบ
ความเรียง

5. การรายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนียามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย และวิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ